

Asia: VN/36258/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL ry kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta. Kunnioittavasti SYL lausuu seuraavaa.

Yleistä

SYL huomauttaa, että kuntoutusetuksiin on tehty vasta muutoksia eikä niiden pitkäaikaisia vaikutuksia voida vielä arvioida. Ammatillisen kuntoutuksen ajalta maksettavan kuntoutustuen vähimmäismäärää on jo laskettu aiemmin hallituskaudella, joka heikensi ammatilliseen kuntoutukseen osallistuvien ja nuorten kuntoutukseen osallistuvien taloudellista asemaa hyvin merkittävästi. Esityksen muutokset heikentävät kuntoutukseen siirtymisen kannustavuutta entisestään.

Nuoren ammatillista kuntoutusta koskevat ehdotukset

SYL pitää erittäin kannatettavana, että ammatilliseen kuntoutukseen pääsyyn ei tulevaisuudessakaan vaadita sairaus- tai vammadiagnoosia. Tämä mahdollistaa opiskelijoiden pääsyn kuntoutuksen piiriin ajoissa ja oikea-aikaisesti. Korkeakoulupudokkuuden ehkäisemiseksi on tärkeää, että myös jatkossa kuntoutusta myönnetään opiskelijoille, joiden opinnot ovat vaarassa keskeytyä, eikä vasta opintojen keskeytymisen jälkeen.

Esityksen mukaan kuntoutuksen tarkoituksenmukaisuuden arvioinnissa otettaisiin tulevaisuudessa huomioon myös nuorten muut palvelutarpeet ja nuorten muut saamat palvelut. SYL huomauttaa,

että ammatillinen kuntoutus voi olla hyvinkin tarpeellista sosiaali- ja terveyspalveluiden lisäksi, sillä usein näiden palveluiden tarpeet nivoutuvat heikossa asemassa olevilla nuorilla yhteen. Samaan aikaan sosiaali- ja terveysala kärsii rahoitusvajeesta ja alaan kohdistuu mittavia leikkauksia, joten riittävien palveluiden saanti voi olla haasteellista.

Kelan kuntoutusrahoja koskevat ehdotukset

SYL pitää tavoitetta selkeyttää ja yksinkertaistaa Kelan kuntoutusrahoja koskevaa sääntelyä periaatteellisesti hyvänä, mutta on huolissaan luonnoksessa esitettävistä keinoista ja niiden vaikutuksista. Esityksen mukaiset muutokset kuntoutusrahaetuksissa lisäävät hallinnollista työtä ja lisäävät esimerkiksi viiveiden todennäköisyyttä, mikä on erityisen kuormittavaa heikossa asemassa oleville nuorille ja vähentää motivaatiota kuntoutukseen osallistumiseen.

Kuntoutustuen saajat ovat useimmiten henkilöitä, joiden kyky huolehtia omasta hyvinvoinnistaan ja toimeentulostaan on heikko tai vaarassa heikentyä. Kuntoutuspalveluiden ja kuntoutustuen piiriin hakeutuminen on vapaaehtoista ja osoittaa, että kuntoutuja haluaa aktiivisesti parantaa omaa tilannettaan. Tähän joukkoon kohdistuvat heikennykset osuvat jo valmiiksi heikossa asemassa olevaan ihmisryhmään ja luonnoksen esitykset heikentävät heidän tilannetta entisestään.

SYL pitää huolestuttavana, että jatkossa osallistuminen nuoren ammatillisen kuntoutuksen valmennuksellisiin palveluihin ei enää pääsääntöisesti oikeuttaisi kuntoutusrahaan vaan he saisivat vaihtoehtoisesti tukea, mitä saaja sai ennen kuntoutuksen aloittamista. SYL pitää tärkeänä, että kuntoutuksen aikana saaja voisi keskittyä kuntoutukseen saadakseen siitä parhaan mahdollisen hyödyn. SYL näkee, että muutos heikentää kannustetta siirtyä kuntoutuksen piiriin. Opintotuen saaminen edellyttää opintojen etenemistä viidellä opintopisteellä tukikuukautta kohden, johon kuntoutuva opiskelija ei välttämättä kykene. Esityksessä onkin todettu, että kyseinen muutos heikentää valmennukseen osallistuvien mahdollisuutta hyötyä palvelusta, kun toimeentulosta huolehtiminen vie heiltä resursseja. Lisäksi SYL pitää ongelmallisena, että kuntoutuvan opiskelijan on tällöin nostettava opintolainaa opintotuen ollessa entistäkin lainapainotteisempi, vaikka opiskelukyky on heikentynyt. SYL näkee, että nuoren ammatillisen kuntoutuksen palveluiden piirissä olevien opiskelijoiden toimeentulo on turvattava ja kuntoutusrahaa on voitava myöntää myös valmennuksellisten palveluiden piirissä oleville opiskelijoille.

Ammatillisen kuntoutuksen alkaminen voi kuitenkin venyä, koska kuntoutuspäätöksen saamisen ajankohdasta riippuen opintojen alkuun voi mennä useampi kuukausi. Rajoite maksaa enintään kolmelta kuukaudelta kalenterivuotta kohden nuoren ammatillisen kuntoutuksen perusteella maksettavaa odotus- ja väliajan kuntoutusrahaa on haasteellinen. Kuntoutustuelle hakeutuvien ollessa heikossa asemassa, he eivät välttämättä pysty täydentämään toimeentuloaan muilla keinoin.

Valmistelussa olevan esityksen mukaan opintotukea ei myönnetä lainkaan opiskelijalle siltä ajalta, jolloin opiskelija saa kuntoutusrahaa. Jos opiskelija saa kuntoutusrahaa vähintään 18 päivältä kuukaudessa, hänellä ei olisi oikeutta opintotukeen tuolta kuukaudelta lainkaan. Oletettavasti suurin

osa kuntoutusrahan piirissä olevista opiskelijoista saa kuntoutusrahaa vähimmäismäärän (31,99 euroa arkipäivältä, mikä vastaa 575,82e/kk). Lisäksi jos opiskelija saa kuntoutusrahaa alle 18 päivää kuukaudessa, vähennetään opintoraha kuntoutusrahasta.

SYL näkee, että summa on riittämätön tukemaan opiskelijan kuntoutumista ja vaikeuttaa opiskelijan siirtymistä opintorahalta kuntoutustuen piiriin. Eurostudent VIII -tutkimuksen mukaan osaopiskelukykyisen korkeakouluopiskelijan keskimääräiset elinkustannukset ovat 1 039 euroa kuukaudessa. Kuntoutusraha 18 päivälle ei siis riitä kattamaan opiskelijan elinkustannuksia, ja näin ollen esitys hankaloittaa kuntoutumiseen siirtymistä. Seurauksena on, että opiskelija voi joutua turvautumaan siirtymävaiheessa toimeentulotukeen.

Muita huomioita

Nuorilla tulee olla matala kynnyks ja kannusteita osallistua ammatilliseen kuntoutukseen, joka edistää heidän työkykyään ja kouluttautumistaan. Kuntoutusetuuksien heikennykset vaikeuttavat tavoitteiden saavuttamista osaamistason nostamiseksi ja nuorten työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymisen vähentämiseksi. SYL tukee tavoitetta nostaa nuorten korkeakoulutusastetta 50 prosenttiin vuoteen 2035 mennessä, mutta kuntoutustuen heikennykset vaikeuttavat tavoitteiden saavuttamista.

SYL on huolissaan leikkausten kohdentumisesta jo valmiiksi heikossa asemassa oleviin nuoriin. Jo aiemmin hallituskaudella sosiaaliturvaan tehdyt leikkaukset ovat kohdistuneet voimakkaasti juuri nuoriin ikäluokkiin. Esityksessä olevat muutokset lisäävät nuorten toimeentuloon liittyvää epävarmuutta entisestään ja ajavat nuoria muiden etuuksien saajiksi, jolloin suunnitellut säästöt voivat jäädä toteutumatta. Lisäksi SYL on huolissaan toimien vaikutuksesta eriarvoistumisen kehitykseen ja syvenemiseen, millä tulee olemaan pitkäaikaisia ja vakavia vaikutuksia.

Lisätietoja:

Sonja Naalisvaara

Sosiaalipoliittinen asiantuntija (toimeentulo, asuminen)

sonja.naalisvaara@syl.fi

040 687 6353

Naalisvaara Sonja

